

Speech van Dirk Van Mechelen
viceminister-president van de Vlaamse Regering
Vlaams Minister van Financiën en Begroting en Ruimtelijke Ordening

Belforten van de arbeid
maandag 27 april 2009

Mijnheer de burgemeester,
Dames en heren,

Het landschap rondom ons vertelt veel over het verleden, maar gelukkig ook over de toekomst. Dat verhaal is niet altijd even makkelijk te begrijpen. Soms vraagt het enige toelichting, maar af en toe wordt geschiedenis ook verteld zonder woorden.

In Limburg is dat bijvoorbeeld het geval met de mijngebouwen, in Overijse en omgeving met de druiventeelt, en ook hier n de Rupelstreek zijn nog verschillende plaatsen die verwijzen naar het rijke steenbakkerijverleden van deze regio.

Dat is misschien wel minder evident dan het op het eerste zicht lijkt. Industrie heeft immers niet altijd de beste connotaties. Zelfs na jaren inzet van onze industrieel-archeologen, blijft industrieel erfgoed omgeven door een waas van polemieken.

Industrie wordt geassocieerd met vervuiling, verkeersdrukte, bedenkelijke werkomstandigheden. En dat leidt er vaak toe dat wanneer een bepaalde industrie dreigt te verdwijnen, er veel mensen zijn die dat toejuichen. Vaak vindt men dat er niet snel genoeg kan worden gestart met de sanering van het bedrijf en dat de gronden voor nieuwe doeleinden kunnen worden gebruikt.

Nochtans is het essentieel dat een en ander met het nodige overleg kan gebeuren en ook met respect voor de intrinsieke erfgoedwaarden van de gebouwen en de machines die soms nog bewaard zijn gebleven.

Gelukkig kunnen we op vele plaatsen rekenen op de inzet van erfgoedverenigingen en vrijwilligers. Mensen die zich vaak belangeloos inzetten voor het behoud van minstens een deel van onze geschiedenis.

In het begin worden ze vaak wat meewarig bekeken, worden ze afgeschilderd als wereldvreemde mensen die zich verzetten tegen de vooruitgang en in het verleden blijven leven. Vandaag is er echter al meer erkentelijkheid voor dergelijke acties. Mensen worden er zich van bewust dat het hier gaat om een deel van hun eigen identiteit, om een deel van hun eigen verleden en dat van hun voorouders.

Want in de meeste families zijn er wel mensen die vroeger bijvoorbeeld hier in de steenbakkerijen hebben gewerkt. Vergeelde foto's en boeiende verhalen vertellen niet alleen van de soms moeilijke werkomstandigheden, maar vaak ook van het grote vakmanschap of de kameraadschap bij iedereen die hier werkte.

Die verhalen en die foto's komen tot leven wanneer ze kunnen worden gekaderd binnen het erfgoed waarin alles zich afspeelde.

Wie foto's van de Rupelstreek van enkele tientallen jaren geleden ziet, merkt een landschap van naast elkaar staande fabrieken en schouwen. Vandaag is die situatie anders. Maar dank zij de inzet van een aantal enthousiastelingen zijn er nog enkele van die pareltjes bewaard gebleven, is die identiteit van deze streek en haar verleden niet verloren gegaan, maar kan ze aan toekomstige generaties worden overgeleverd.

Of het nu om de diamantnijverheid in de regio Nijlen of Grobbendonk gaat of om de steenbakkerijen hier in de Rupelstreek: het is essentieel dat we er als Vlaamse overheid mee kunnen voor zorgen dat dit erfgoed bewaard, hersteld en ontsloten kan worden voor het grote publiek. Niet alleen door de gebouwen te behouden, maar ook door de machines zelf, de kennis erover en de geheimen van het productieproces levendig te houden. Bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat we op een ambachtelijke manier bepaalde producten kunnen blijven produceren. Bijvoorbeeld voor de restauratie van beschermde monumenten worden we steeds meer geconfronteerd met het ontbreken van de oorspronkelijke materialen om herstellingen uit te voeren.

Maar evengoed door de andere elementen in het landschap die verwijzen naar deze industrie te duiden. De kleiputten zijn vandaag bijvoorbeeld vaak de meest schitterende stukjes natuur in een streek. Heel wat mensen zijn er zich echter te weinig van bewust dat ook die groen- en natuurplaatsen als het ware overgroeide littekens in het landschap zijn die verwijzen naar de steenbakkerijen.

Dames en heren,

Reeds enkele jaren wordt op internationaal vlak aandacht gevraagd voor dit industriële verleden door de meest zichtbare getuigen ervan in de kijker te plaatsen, namelijk de fabrieksschouwen, de zogenaamde "Belforten van de arbeid"! Volledig terecht overigens.

Net zoals de belforten symbolen waren van de stedelijke vrijheid zijn de schouwen symbolen van de inspanningen van gewone man om in zijn dagelijks levensonderhoud te voorzien. Deze constructies zijn eenvoudig en gecompliceerd tegelijk. Vaak sober qua uitzicht, maar technisch was er veel vakmanschap nodig om ze te maken.

Ik ben dan ook erg blij dat de Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie reeds enkele jaren probeert om ook bij ons die Belforten van de Arbeid de aandacht te geven die ze verdienen. Het is duidelijk dat de organisatie van deze avond aangeeft dat ze stilaan in hun opzet slagen. Het bewijst dat een organisatie die zich reeds meerdere decennia inzet voor het behoud van ons rijke industriële verleden nog steeds erg actueel is en toekomstgericht blijft denken.

En gelukkig hebben we in de Rupelstreek nog een aantal plaatsen die dankzij hun beschermd statuut hun belfort van de arbeid hebben behouden, die nog steeds kunnen getuigen van dat industriële verleden dat een streek mee heeft gekleurd. De steenbakkerijen Lauwers en Frateur en hun omgeving in Noeveren hier in Boom, of Het Geleeg in Rumst, zijn allemaal plaatsen waar het verleden levendig wordt gehouden en een toekomst krijgt. Op 30 mei opent overigens een nieuw deel van dit steenbakkerijverleden zijn deuren in Noeveren.

Dames en heren,

Gisteren werd overal in Vlaanderen Erfgoeddag gevierd. Samen met Open Monumentendag slagen beide cultuurevenementen erin honderdduizenden mensen niet alleen een leuke dag te bezorgen, maar ook bewust te maken voor de waarde van ons erfgoed. Het thema van de Erfgoeddag 'Uit vriendschap' zorgde echter nog voor een bijkomende dimensie.

Open Monumentendag Vlaanderen nam het initiatief om bij die gelegenheid aan de bezoekers en organisatoren een vriendschapsboek aan te bieden. In deze publicatie wordt de wisselwerking tussen onroerend en cultureel erfgoed geduid. U krijgt straks allemaal een exemplaar mee naar huis.

Tegelijkertijd is het vriendschapsthema ook een uitstekende gelegenheid om te pleiten voor een samenwerking tussen de verschillende actoren. Ook hier in de Rupelstreek zien we dat, gelukkig maar, steeds meer gebeuren. Want twee kunnen meer dan één en vele handen maken licht werk. Ik ben er dan ook van overtuigd dat een goede en structurele samenwerking tussen alle actoren een absolute meerwaarde kan betekenen voor het erfgoed van de steenbakkerijen en ook voor de streek.

Overigens willen we binnen de erfgoedzorg dergelijke intergemeentelijke samenwerkingsverbanden die het onroerend erfgoed ten goede komen, verder gaan ondersteunen.

Beste vrienden,

Ik wil alvast iedereen die hier op een of andere manier heeft toe bijgedragen van harte feliciteren met het resultaat. Laat het een aanmoediging zijn voor niet aflatende verdere inzet, maar ook een bewijs dat de inspanningen lonen en dat steeds meer mensen zich bewust worden van de waarde van het industrieel archeologisch erfgoed voor het behoud van de identiteit van een regio.

Ik wens U nog een prettige avond toe.
